

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

Туляков Вячеслав Олексійович ЖЕРТВИ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЯК СУБ'ЄКТИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН	349
Мирошніченко Наталія Анатоліївна СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ НАСЛІДКИ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЇХ ВПЛИВ НА КВАЛІФІКАЦІЮ	353
Коломієць Юлія Юріївна НАУКА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА НА ПОРОЗІ НОВОЇ УКРАЇНИ	356
Полянський Євген Юрійович ЩОДО ПОКРАННЯ У ВИДІ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ	358
Абакіна-Пілявська Людмила Миколаївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	360
Агапова Каріна Вікторівна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ МОЛОДІЖНИМИ УГРУПОВАННЯМИ В УКРАЇНІ	362
Берш Анастасія Яковлівна КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВІЙСЬКОВІ ЗЛОЧИНИ	364
Бойченко Віталій Петрович ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ НА ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ	365
Горбачова Ірина Михайлівна ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НАСИЛЬНИЦЬКЕ ЗНИКНЕННЯ ЗА КК УКРАЇНИ	367
Гуменюк Віталій Васильович ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВІДСТРОЧЕННЯ ТА ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ, ПРИМИРЕННЯ ЗЛОЧИНЦЯ ТА ПОТЕРПІЛОГО, ДІЯЛЬНОГО КАЯТТЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ НІМЕЧЧИНИ	370
Іванова (Кедик) Вероніка Петрівна МЕДИЧНИЙ ПРАЦІВНИК ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ	372
Колодін Денис Олексійович ОКРЕМІ ПИТАННЯ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ВИБОРЧУ СИСТЕМУ УКРАЇНИ	375
Тавлуй Олена Вікторівна ВЧИНЕННЯ КРАДІЖКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ: ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ	376
Тимофєєва Лілія Юріївна НЕ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСЛУЖЕНОГО ПОМ'ЯКШЕННЯ ЯК ПРОЯВ НЕПРОПОРЦІЙНОСТІ У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ	378
Хильченко Анастасія Сергіївна ПРИНЦИП ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО ВПЛИВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	380
Хімченко Світлана Анатоліївна ЗАХИСТ РЕПРОДУКТИВНИХ ПРАВ В УКРАЇНІ	383
Чугуніков Ігор Іванович КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ: НЕОБХІДНІСТЬ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ	385
Камінський Петро Валерійович ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО: ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ	389
Павлова Олександра Сергіївна ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ	391
Кулик Анастасія Валеріївна ОКРЕМІ НАПРЯМКИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРОТИПРАВНИМ ПОСЯГАННЯМ ...	394
Малишева Марина Валеріївна НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ДОСЛІД» ТА «ЕКСПЕРИМЕНТ» ЯК ПРИЧИНА ПРОБЛЕМ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ НЕЗАКОННОГО ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДІВ НАД ЛЮДИНОЮ	396
Мустафаєва Анна Іванівна КІБЕРБЕЗПЕКА ОСОБИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНИЙ ЕЛЕМЕНТ ОБОРОНОЗДАТНОСТІ ДЕРЖАВИ	399
Нековаль Єгор Ігорович ОСНОВИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ФРН.	400
Поліщук Яна Романівна ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СЬОГОДЕННЯ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ	403

покарання й призначення його на строк від 1 року, не передбачено жодних правових гарантій подальшого захисту потерпілого від кривдника після вичерпання максимального строку у 12 місяців.

Таке співставлення наочно демонструє потенційну недієвість пробаційного нагляду як в аспекті адекватного забезпечення прав потерпілого, так і з точки зору необхідності досягнення мети покарання, зокрема цілі спеціальної превенції, адже передбачені для пробаційного нагляду обов'язкові зобов'язання, що покладаються на засуджених, недостатньо утримують та перешкоджають їм у продовженні вчинення домашнього насильства.

Проведений аналіз свідчить про необхідність реконструювання норм про відповідальність за домашнє насильство в аспекті доцільності та дієвості застосування пробаційного нагляду за вчинення цього діяння. У цьому відношенні варто розглядати принаймні два можливих шляхи вирішення існуючих прогалин: перший – передбачення спеціалізованих імперативних обов'язків, які покладаються на кривдника у разі застосування пробаційного нагляду, та спрямовані на захист потерпілої особи; другий – поширення дії обмежувальних заходів на весь строк відбування покарання у виді пробаційного нагляду. Подібні зміни сприятимуть всебічному забезпеченню прав потерпілої особи, досягненню мети покарання й посилюватимуть дієвість кримінально-правової політики держави в цілому.

Список використаних джерел

1. Рекордну кількість справ про домашнє насильство зареєстрували у 2024 році. *Опен-датабот*. 2024. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/domestic-violence-2023> (дата звернення: 26.03.2024).
2. Про внесення змін до Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України та інших законодавчих актів України щодо удосконалення видів кримінальних покарань : Закон України від 23.08.2023 р. № 3342-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3342-20#top> (дата звернення: 28.03.2024).
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#top> (дата звернення: 29.03.2024).

Ключові слова: домашнє насильство, пробаційний нагляд, обмежувальні заходи, кримінальна відповідальність за домашнє насильство.

Keywords: domestic violence, probation supervision, restraining measures, criminal liability for domestic violence.

Павлова Олександра Сергіївна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

асистент кафедри кримінального права

ДО ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ПРАВ ЖУРНАЛІСТІВ І ПРАЦІВНИКІВ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Пильна увага як громадськості, так і законодавця до питання захисту прав журналістів останнім часом набуває дедалі більших обертів. Наповнена особливим соціальним змістом професійна діяльність журналістів нині стає більш ніж ризикованою, особливо в умовах сучасних реалій українського буття під час воєнного стану.

Ще у 2013 році на 68 сесії Генеральна Асамблея ООН ухвалила резолюцію 68/163, в якій постановила проголосити 2 листопада Міжнародним днем припинення безкарності за злочини проти журналістів, закликаючи держави-члени вжити всіх заходів для запобігання насильству щодо журналістів і працівників засобів масової інформації, забезпечити притягнення до відповідальності та притягнення до відповідальності осіб, які вчинили кримінальні

правопорушення проти журналістів і працівників засобів масової інформації, і забезпечити потерпілим доступ до правового захисту. Дата було обрано символічна, на згадку про двох французьких журналістів, убитих у Малі 2 листопада 2013 року [1]. У цій знаковій резолюції засуджуються будь-які напади й акти насильства щодо журналістів і співробітників засобів масової інформації. Резолюція також закликає держави сприяти створенню безпечних і сприятливих умов для того, щоб журналісти виконували свою роботу незалежно і без зайвого втручання.

Таким чином, необхідність кримінально-правового захисту діяльності журналістів зумовлена цілою низкою причин, основними з яких є суспільна цінність діяльності засобів масової інформації, реалізація конституційного права людини на свободу слова, характер шкоди, заподіяної обмеженням вказаного права як для окремої особи, так і для суспільства в цілому. Можна без жодного перебільшення сказати, що за допомогою здійснення професійної законної діяльності журналістів реалізується право громадян на доступ та отримання інформації.

Відповідно до Закону України «Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста» «журналіст – творчий працівник суб'єкта у сфері медіа, який професійно збирає, одержує, створює, редагує, поширює і забезпечує підготовку інформації для медіа. Статус журналіста підтверджується документом, виданим суб'єктом у сфері медіа, професійною чи творчою спілкою журналістів. Документ, що підтверджує статус журналіста, має містити найменування та вид медіа, його ідентифікатор у Реєстрі суб'єктів у сфері медіа або найменування професійної чи творчої спілки, фото, прізвище, ім'я та по батькові журналіста, номер документа, дату видачі і строк його дії, підпис особи, яка видала документ» [2].

Варто відмітити, що чинний КК України містить нормативне визначення терміну професійної діяльності журналіста, яке закріплене у примітці до ст. 345-1 КК України наступного змісту: «під професійною діяльністю журналіста у цій статті та статтях 171, 347-1, 348-1 цього Кодексу слід розуміти систематичну діяльність особи, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет. Статус журналіста або його належність до засобу масової інформації підтверджується редакційним або службовим посвідченням чи іншим документом, виданим засобом масової інформації, його редакцією або професійною чи творчою спілкою журналістів».

Проаналізувавши вказані два визначення поняття «журналіст», можемо прийти до висновку, що поняття, яке зазначено у примітці до ст. 345-1 КК України, є значно ширшим за те, яке сформульовано у згаданому Законі України, оскільки законодавець поклав в основу визначення цього поняття в КК України функціональний аспект професії журналіста, тобто статус журналіста пов'язується з діяльністю, що має ознаки, зазначені у примітці до ст. 345-1 КК України, а не із займаною посадою.

На сучасному етапі розвитку української державності чинним КК України передбачено ряд кримінально-правових заборон, направлених на охорону прав та інтересів журналістів. Наприклад, ч. 2 ст. 163 КК України встановлює кримінальне покарання за порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції журналіста. Примітно, що даний склад віднесено до ряду правопорушень проти конституційних, особистих прав і свобод людини і громадянина.

У цьому ж розділі закріплено норму про кримінальну відповідальність за вчинення перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Кримінально караним визначається незаконне вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених журналістом матеріалів і технічних засобів, якими він користується у зв'язку із своєю професійною діяльністю, незаконна відмова у доступі журналіста до інформації, незаконна заборона висвітлення окремих тем, показу окремих осіб, критики суб'єкта владних повноважень, а так само будь-яке інше

умисне перешкоджання здійсненню журналістом законної професійної діяльності (ч. 1 ст. 171 КК України). До окремого кваліфікованого складу віднесено діяння, яке утворює вплив у будь-якій формі на журналіста з метою перешкоджання виконанню ним професійних обов'язків або переслідування журналіста у зв'язку з його законною професійною діяльністю (ч. 2 ст. 171 КК України).

Надалі в Розділі XV «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів» знаходимо цілу низку норм, направлених на кримінально-правову охорону журналістів та їх професійної діяльності (ст.ст. 345-1, 347-1, 348-1, 349-1 КК України).

Так, спеціальна норма (ст. 345-1 КК України) встановлює кримінальну відповідальність за погрозу вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності. Якщо має місце вже заподіяння журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності, то відповідальність настає за ч. 2 вказаної статті та відносить даний склад до категорії тяжких кримінальних правопорушень. При цьому, варто враховувати ступінь тяжкості завданого тілесного ушкодження, оскільки у випадку заподіяння тяжкого тілесного ушкодження журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності, кримінальна відповідальність настає за ч. 3 ст. 345-1 КК України.

Окремо законодавцем передбачено спеціальні норми за вчинення умисного знищення або пошкодження майна, що належить журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї, у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності (ст. 347-1 КК України) та захоплення або тримання як заручника журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї з метою спонукання цього журналіста вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника (ст. 349-1 КК України).

На ряду з цим, чинне кримінальне законодавство також містить спеціальну по відношенню до ст. 115 КК України норму, щодо заборони посягання на життя журналіста – ст. 348-1 КК України, яка встановлює кримінальну відповідальність за вчинення вбивства або замаху на вбивство журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності.

Таким чином, діяльність журналістів має чи не найважливіше значення в інформаційних відносинах, оскільки саме дана професійна діяльність виступає своєрідним способом посередництва у донесенні інформації до широкого кола осіб, саме тому професійна діяльність журналістів вимагає державної охорони, в тому числі за рахунок встановлення заходів кримінально-правового впливу. Як свідчить проведений аналіз норм КК України, національне законодавство характеризується досить широким колом норм, направлених на кримінально-правову охорону прав журналістів і працівників засобів масової інформації, що відповідає вимогам міжнародним правовим стандартам.

Список використаних джерел

1. ООН: 90 % злочинів проти журналістів залишаються нерозкритими. URL: <http://thejizn.com/2015/11/02/journalist/>

2. Про державну підтримку медіа, гарантії професійної діяльності та соціальний захист журналіста : Закон України від 23.09.1997 р. № 540/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Ключові слова: кримінальне правопорушення, журналіст, інформація, медіа, кримінально-правовий захист.
Keywords: criminal offence, journalist, information, media, criminal defense.